

ZALOŽENÍ PASIVNÍHO DOMU

V EKONOMICKÝCH SOUVISLOSTECH

ČLÁNEK MÁ ZA CÍL INFORMOVAT O MOŽNOSTI SNIŽOVÁNÍ CELKOVÉ ENERGETICKÉ NÁROČNOSTI PASIVNÍHO DOMU OMEZENÍM TEPELNÉ ZTRÁTY OBJEKTU PŘES ZÁKLADOVOU KONSTRUKCI A POSODIT JI Z EKONOMICKÉHO HLEDISKA, A TO ZEJMÉNA Z POHLEDU NÁKLADŮ NA REALIZACI ZÁKLADOVÉ KONSTRUKCE.

Volba způsobu založení je u výstavby pasivního rodinného domu velmi důležitým momentem nejen z pohledu statiky, ale také z pohledu výsledné energetické náročnosti domu. Nejčastějším způsobem založení pasivního rodinného domu je v současnosti založení na betonových pasech se zateplením podlahy v ploše a s eliminací vzniklého tepelného mostu v místě detailu soklu pomocí přídavné svislé okrajové izolace.

V poslední době se však stále častěji objevují alternativní realizace založení pasivního rodinného domu na terénu. Jedná se hlavně o založení na drceném pěnoskle, případně na deskách XPS a založení na pilotách s větranou vzduchovou vrstvou pod podlahou. Nejčastějším argumentem pro volbu některého z těchto alternativních způsobů založení je eliminace výše zmiňovaného tepelného mostu „u soklu“, který vzniká při standardním způsobu založení domu na betonových pasech.

Alternativní metody založení budou posouzeny i z ekonomického hlediska.

KLASICKÝ ZPŮSOB ZALOŽENÍ

V první části článku jsou uvedeny výsledky výpočtového hodnocení klasického způsobu založení na betonových obvodových pasech se svislou okrajovou izolací. Výpočet byl proveden v programu AREA na modelu jednoduchého rodinného domu v pasivním standardu (podrobněji viz tabulka /01/) postupem dle ČSN EN ISO 13 370 [1]. Výsledný součinitel prostupu tepla mezi interiérem a exteriérem je $U = 0,127 \text{ W/m}^2\text{K}$.

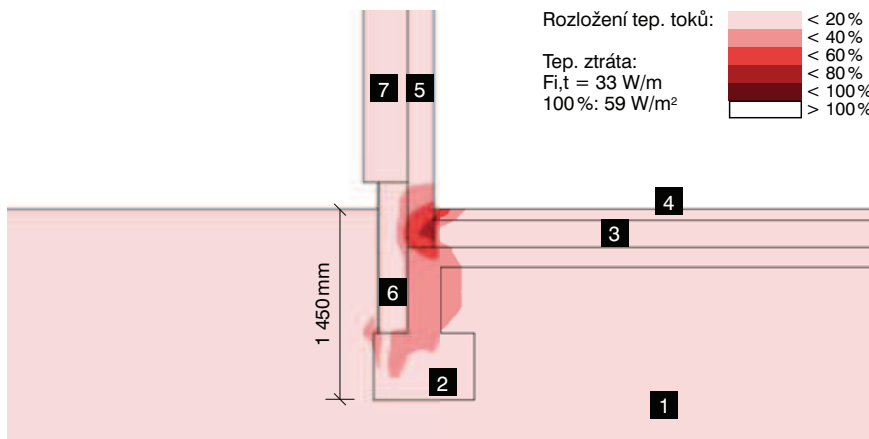
Na grafickém výstupu modelu tepelných toků detailem /obr. 01a/ je patrný zvýšený tepelný tok do zeminy přes obvodovou stěnu a betonový základ – vzniká výrazný tepelný most, který se projeví ohříváním zeminy pod základem. Nulová izoterma nezasahuje do konstrukce základu /obr 01b/.

Pro zmírnění vlivu tepelného mostu klasického založení stavby je možno použít tepelněizolační blok umístěný

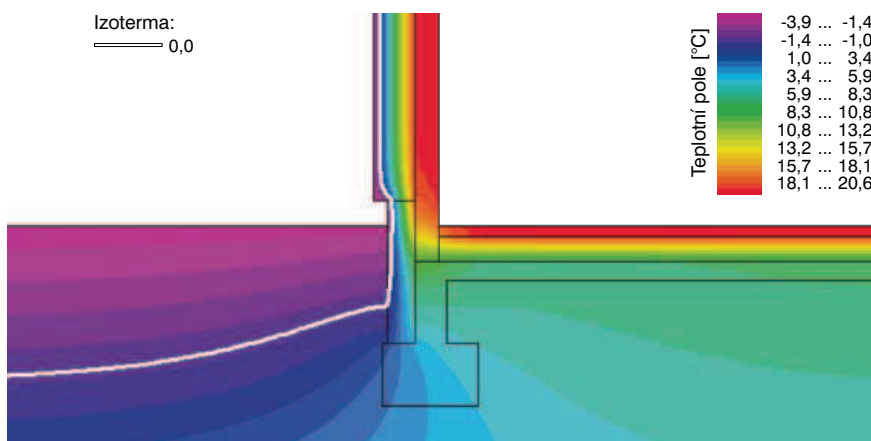
Tabulka 01 Okrajové podmínky pro výpočetní posouzení jednotlivých variant založení modelu RD

Půdorys	12m×8m
Obvodové stěny	VPC tl. 175 mm, EPS 70F 300mm; U = 0,14 W/m²K
Podlaha na terénu	EPS 100S tl. 200 mm, betonová mazanina 85mm; U = 0,18 W/m²K
Svislá okrajová izolace u základu	XPS tl. 200 (85 cm pod terén)
Zemina	součinitel tepelné vodivosti $\lambda = 2,0$ W/mK podle Tab. 1 ČSN EN ISO 13 370 (písky a štěrk)

Obr. 01a | Klasické založení – tepelné toky

- 1 | zemina
- 2 | betonové konstrukce
- 3 | EPS 100
- 4 | betonová mazanina
- 5 | vápenopískové zdivo
- 6 | extrudovaný polystyren
- 7 | EPS 70 F

Obr. 01b | Klasické založení – teplotní pole a průběh nulové izotermy

STATIKA

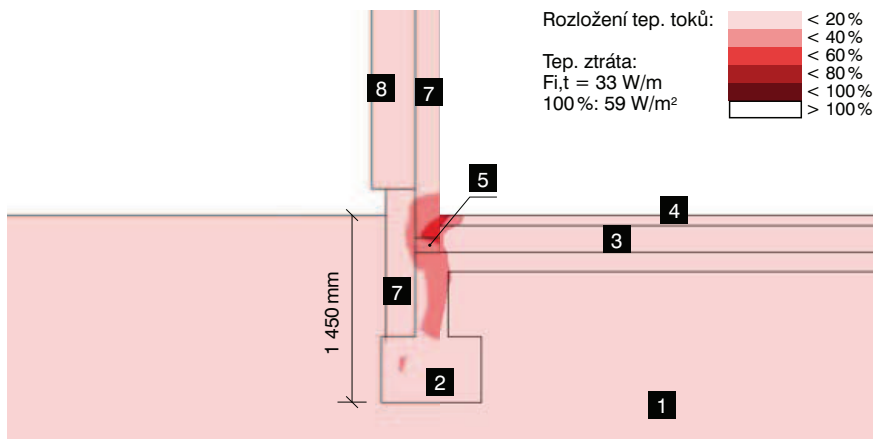
Variety založení, v článku posuzované z ekonomického hlediska, byly zkoumány také z hlediska možného působení vody obsažené v zemině základové spáry při působení mrazu. Obecně se požaduje založit objekt do tzv. nezámrazné hloubky.

Starší ČSN stanovovaly hloubku založení objektů především empiricky, v myslích je zakotvena hloubka základu 800 mm až 1200 mm. V případech, kdy byl základ chráněn proti promrzání, mohla být hloubka menší, nejméně však 400 mm. S příchodem Eurokódů, byly používané ČSN zrušeny a nahrazeny

ČSN EN 1997-1 [2]. Tento Eurokód obsahuje obecné požadavky na posouzení vlivu promrzání zeminy a až v některé z poznámek uvádí možnost použití mezinárodní normy ČSN EN ISO 13793 [3], která je v ČR zavedena v anglickém originále. Původ normy je ve Skandinávii. Norma uvádí vzorec pro výpočet nezámrazné hloubky H_0 , který však poskytuje pro podmínky ČR neobvyklé výsledky (např. nezámraznou hloubku 2,5 m).

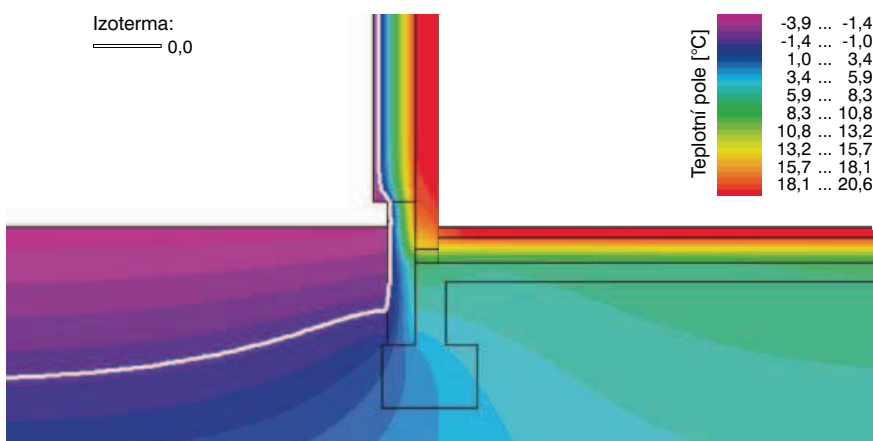
Ve snaze vypořádat se s hloubkou založení v souladu s požadavky platného eurokódu, byla v hodnocení v článku posuzovaných variant zvolena metoda sledování průběhu nulové izotermy zeminou. Výpočet se provádí

podle ČSN EN ISO 13 370 [1]. Uvažována byla návrhová vnější teplota $-3,9$ °C, která odpovídá průměrné lednové teplotě vnějšího vzduchu v nadmořské výšce 800 m n.m. Průběh nulové izotermy a teplotní pole jednotlivých variant založení jsou uvedeny na obrázcích vždy v příslušné kapitole článku. Bylo sledováno, zda v jednotlivých variantách nevstupuje nulová izoterma pod základ domu. Na základě tohoto sledování lze uvažovat, zda je dům založen, při uvažování uvedených okrajových podmínek, v nezámrazné hloubce. Pak lze rozhodnout, zda posuzovaná varianta založení je reálně proveditelná a lze ji uvažovat v souhrnném ekonomickém hodnocení v závěru článku.

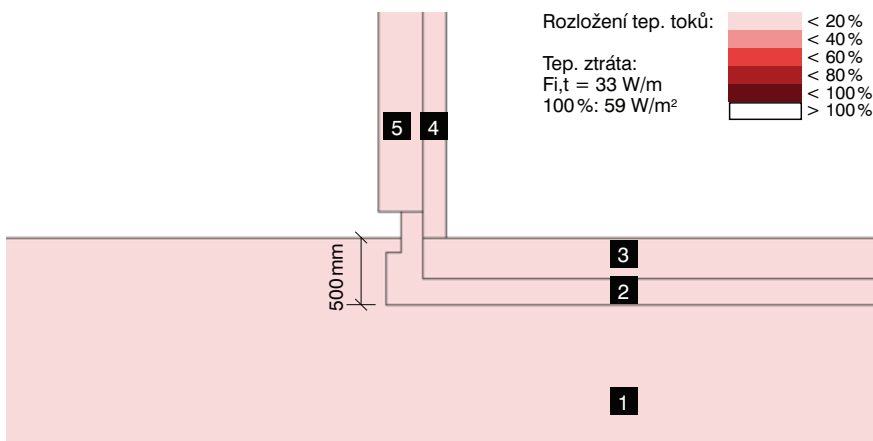

Obr. 02a | Klasické založení s přerušením tepelného mostu v patě zdiva – tepelné toky

- 1 | zemina
- 2 | betonové konstrukce
- 3 | EPS 100
- 4 | betonová mazanina
- 5 | tepelněizolační tvarovka
- 6 | vápenopískové zdivo
- 7 | extrudovaný polystyren
- 8 | EPS 70 F

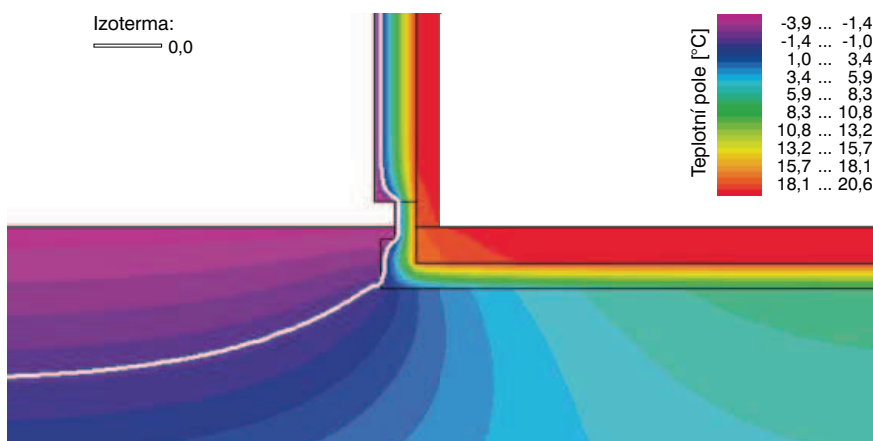

Obr. 02b | Klasické založení s přerušením tepelného mostu v patě zdiva – teplotní pole a průběh nulové izotermy

Obr. 03a | Založení na XPS – tepelné toky

- 1 | zemina
- 2 | extrudovaný polystyren
- 3 | železobetonová deska
- 4 | vápenopískové zdivo
- 5 | EPS 70 F

Obr. 03b | Založení na XPS – teplotní pole a průběh nulové izotermy

pod patu obvodového zdiva. Pro tento účel je možné použít např. speciální tvarovku z lehčeného betonu vyplněného tvrdým polystyrenem nebo blok pěnoskla.

Na obr. /02a/ jsou znázorněny tepelné toky detailem s tepelněizolační tvarovkou (materiál tvarovky má následující součinitele tepelné vodivosti: $\lambda_y = 0,266 \text{ W/mK}$, $\lambda_x = 0,088 \text{ W/mK}$), průběh nulové izotermy této varianty založení je na obr. /02b/. Z výsledků je patrné snížení tepelného toku detailem. Vložení tvarovky je však tepelný most pouze snížen, nikoliv eliminován. Vícenásledky za tvarovky však stavbu nezanedbatelně prodraží. Z tohoto důvodu je vhodné se zabývat dále uvedenými alternativními způsoby založení pasivního domu, které již ve své konstrukční podstatě tento tepelný most eliminují.

ALTERNATIVNÍ METODY ZALOŽENÍ

Základ domu bude posouzen v následujících variantách založení:

1. založení na souvislé vrstvě extrudovaného polystyrenu;
2. založení na hutněné vrstvě pěnoskla;
3. založení na betonových pilířcích.

Varianty založení budou v závěru článku porovnány z hlediska realizačních nákladů. Pro sestavení rozpočtu bude použit modelový rodinný dům popsáný v tabulce /01/. Aby byly realizační náklady vzájemně porovnatelné, bude konstrukční řešení v každé variantě navrženo tak, aby celková tepelná propustnost charakteristického výřezu základové konstrukce odpovídala celkové propustnosti detailu klasického založení s tepelněizolačním blokem v patě zdiva /obr. 02a, 02b/, tzn. $L = 0,848 \text{ W/mK}$.

1. ZALOŽENÍ NA SOUVISLÉ VRSTVĚ EXTRUDOVANÉHO POLYSTYRENU

Založení domu v této variantě spočívá v provedení rovinné vrstvy z uválcovaného štěrku, případně z betonové mazaniny, na kterou je položena souvislá vrstva XPS ($\lambda = 0,04 \text{ W/mK}$). Pro náš výpočtový

- 01 | Vyústění drenážní hadice do kontrolní šachtice drenážního systému v podmínkách zakládání na hutněné vrstvě pěnoskla
- 02 | Pokládka drceného pěnoskla do vybedněné stavební jámy
- 03 | Kari síť položená na zhutněném pěnoskle před betonáží ŽB desky

model byla navržena skladba základu (od interiéru):

- ŽB deska 300 mm;
- vana z XPS;
  - v ploše 200 mm,
  - po okraji pod terénem 250 mm,
  - po okraji nad terénem 150 mm.

Dimenzování tloušťek tepelných izolací odpovídá celkové propustnosti detailu klasického založení s přerušeným tepelným mostem jak je uvedeno výše. Grafické vyjádření tepelných toků je na obr. /03a/, průběh nulové izotermy na obr. /03b/. Tepelné toky jsou rovnoměrně rozloženy v konstrukci, bez výraznějšího tepelného mostu, nulová izoterma se posunula k patě základu, protože zemina není tolik prohřívána konstrukcí základu, jako ve výchozí variantě.

2. ZALOŽENÍ NA HUTNĚNÉ VRSTVĚ PĚNOSKLA

Princip založení na zhutněné vrstvě pěnoskla je obdobný jako

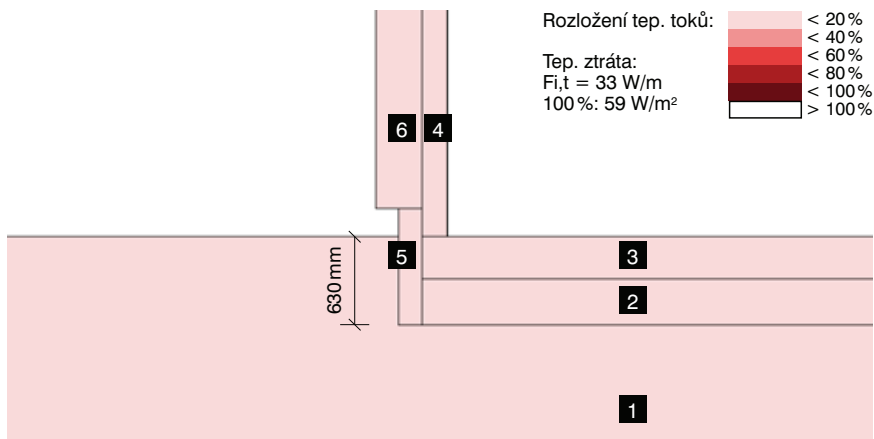
ve variantě 1. Rozdílný je materiál tepelněizolační vrstvy. V této variantě je namísto XPS použito drcené granulátu z pěnoskla ($\lambda = 0,06 \text{ W/mK}$). Při zakládání v podmínkách nepropustných zemín, je nutné např. drenážním systémem zajistit odvodnění základové spáry /foto 01/, tak aby se voda nehromadila ve vrstvě pěnoskla. Založení může být provedeno dvěma způsoby: založením do jámy nebo založením do plochy.

2.A – ZALOŽENÍ DO JÁMY

V této variantě je provedeno po okrajích stavební jámy bednění z XPS a do vnitřního prostoru je uložen násyp pěnoskla a železobetonová deska.

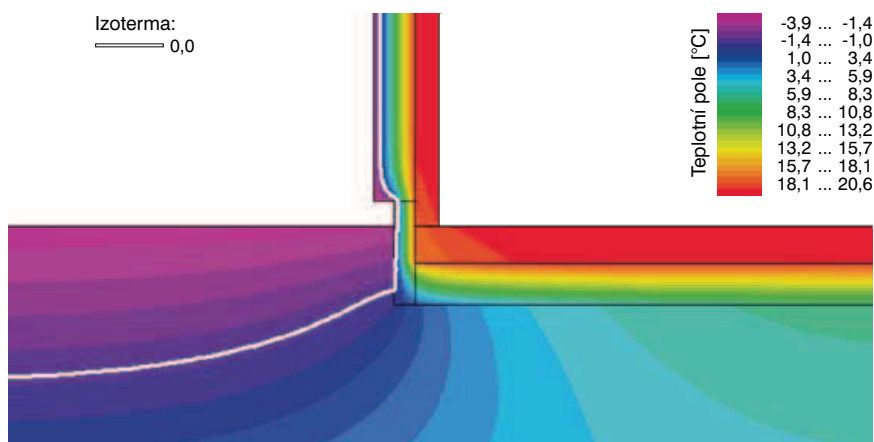
Pro dosažení výše uvedené celkové tepelné propustnosti detailem byla zvolena tloušťka násypu z pěnoskla 330 mm /foto 02/. Na tuto vrstvu bude provedena železobetonová deska tl. 300 mm /foto 03/.

Obr. 06a | Založení domu na vrstvě pěnoscila (založení do jámy) – tepelné toky

- 1 | zemina
- 2 | násyp pěnoscila
- 3 | železobetonová deska
- 4 | vápenopískové zdivo
- 5 | extrudovaný polystyren
- 6 | EPS 70 F

Obr. 06b | Založení domu na vrstvě pěnoscila (založení do jámy) – teplotní pole a průběh nulové izotermy

Vrstva XPS bude po obvodu objektu provedena v tl. 150 mm. V ekonomickém hodnocení této varianty je navýšena spotřeba granulátu z pěnoscila o 25 % z důvodu hutnění. Grafické vyjádření tepelných toků varianty 2.A viz obr. /06a/. Tepelný tok je rovnoměrně rozložený v detailu založení, nevyskytuje se žádný systematický tepelný most. Nulová izoterma se posunula k základové spáře viz obr. /06b/, nedosahuje však pod základ.

2.B – ZALOŽENÍ DO PLOCHY

Varianta 2.B spočívá v provedení vrstvy pěnoscila s přesahem cca 1 m po obvodu domu. Na ztuhnutou vrstvu pěnoscila je provedena železobetonová deska, která je dodatečně opatřena svíslou okrajovou izolací z XPS. I v této variantě je ve výpočtu tepelných toků uvažováno se stejným dimenzováním tloušťek tepelněizolačních vrstev jako ve variantě 2.A.

05

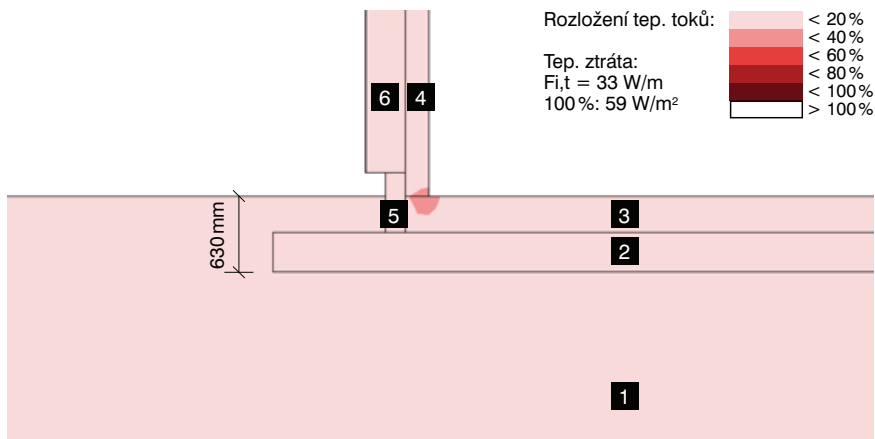
04, 05| Pokládka drceného pěnoksla do výkopu stavební jámy

06| Hutnění vrstvy pěnoksla, v rozích stavební jámy kontrolní šachtice drenážního systému

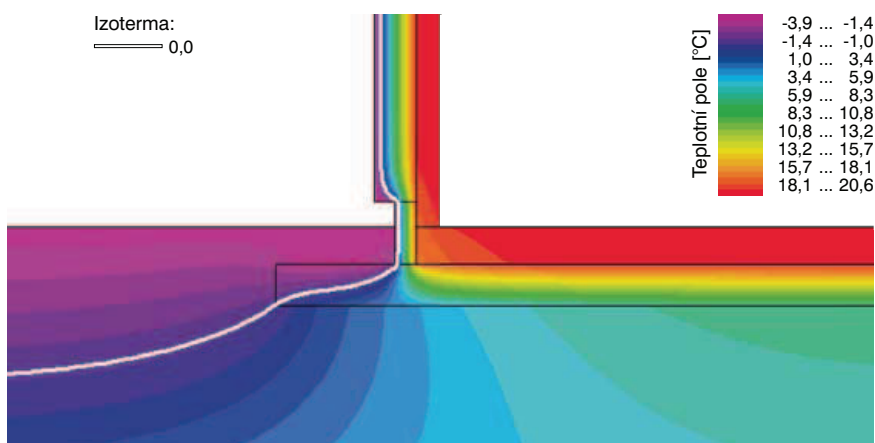
06

Obr. 07a | Založení domu na vrstvě pěnoskla (založení do plochy) – tepelné toky

- 1 | zemina
- 2 | násyp pěnoskla
- 3 | železobetonová deska
- 4 | vápenopískové zdivo
- 5 | extrudovaný polystyren
- 6 | EPS 70 F

Obr. 07b | Založení domu na vrstvě pěnoskla (založení do plochy) – teplotní pole a průběh nulové izotermy

Tedy násyp z pěnoskla 330 mm, železobetonová deska tl. 300 mm, vrstva XPS po obvodu objektu v tl. 150 mm. Rozdíl ve variantách 2.A a 2.B je pouze v plošném rozložení pěnoskla a v množství použitého XPS. Na foto /04, 05, 06/ je ukázka realizace pěnoskla do plochy, v rozích stavební jámy jsou vyvedeny kontrolní šachtice drenážního systému

Grafické vyjádření tepelných toků varianty 2.B viz obr. /07a/, průběh nulové izotermy viz obr. /07b/. Tepelné toky jsou opět rovnoměrně rozloženy, nulová izoterma nezasahuje pod základ.

3. ZALOŽENÍ NA BETONOVÝCH PILÍŘCÍCH

Pro zastavěnou plochu modelového domu byl předpokládán celkový počet 44 železobetonových pilířků provedených v pravidelném rastru /foto 07, 08/. Na těchto patkách je provedena skladba (od interiéru):

- betonová roznášecí deska 85 mm;
- separační vrstva PE fólie;
- tepelná izolace EPS 100 S Stabil 100 mm;
- záklop z OSB 22 mm;
- dřevěný křížový nosný rošt vyplněný minerálními vlákny 240 mm;
- difúzně propustná fólie;
- dřevěné podbití 24 mm;
- větraná vzduchová vrstva;
- terén.

Takto provedená skladba podlahy nad větranou vzduchovou vrstvou bude opět svou tepelnou ztrátou odpovídat variantám založení uvedeným v předchozích kapitolách. Tepelné ztráty podlahou, založenou na pilotkách musí být počítány odlišnou metodikou než tepelné ztráty podlahami, které jsou v přímém kontaktu se zemínou. Proto neuvádíme grafické výstupy z programu AREA. Základová spára pod pilířky není vůbec ovlivňována prostupem tepla konstrukcí základu.

EKONOMICKÉ HODNOCENÍ

Pro jednotlivé varianty založení byly vypracovány položkové rozpočty, které jsou shrnuty v tabulce /02/. Součástí rozpočtových nákladů byly vždy zemní práce, provedení tepelněizolačních vrstev, nosné konstrukce a podlahové roznášecí desky.

Z porovnání je patrné, že alternativní způsoby založení, (varianty 1., 2., 3.) kterými je eliminován tepelný most přechodu svislé nosné konstrukce na základový pas, mohou být v porovnání s klasickým založením, případně doplněným o tepelněizolační tvarovku v první vrstvě zdiva, výrazně výhodnější i z pohledu finančních nákladů.

Jestliže byla výchozí varianta klasického založení uvažována z pohledu nákladů jako 100 %, může být v případě alternativního způsobu založení dosaženo až 20 % úspory nákladů.

07

Tabulka 02| Ekonomické hodnocení nákladů různých variant založení

Varianta založení	Náklady [Kč]	Náklady na 1 m ² [Kč]	%
Klasické založení	372 225	3 877	100%
Klasické založení s tepelneizolační tvarovkou v první šáře zdiva	442 269	4 607	119%
Varianta 1. – Založení na XPS	305 279	3 180	82%
Varianta 2.A – Založení na pěnoskle (do jámy)	330 279	3 440	89%
Varianta 2.B – Založení na pěnoskle (do plochy)	345 949	3 604	93%
Varianta 3. – Založení na pilířcích (se vzduchovou vrstvou)	298 656	3 111	80%

08| Detail podlahy založené na betonových pilířcích

ZÁVĚR

Volba způsobu založení nepodsklepeného rodinného pasivního domu závisí na velkém množství parametrů. Rozhodující jsou základové poměry v dané lokalitě a zvolený konstrukční systém domu. Cílem článku bylo poukázat na způsoby založení rodinného domu také z hlediska tepelných ztrát a výše nákladů na realizaci a upozornit na problematiku namrzání zeminy.

<Roman Pavelka>

foto 02, 03: Kalksandstein CZ s.r.o.

- [1] ČSN EN ISO 13 370 *Tepelné chování budov – Přenos tepla zeminou - Výpočtové metody*
- [2] ČSN EN 1997-1 *Navrhování geotechnických konstrukcí – Část 1: Obecná pravidla*
- [3] ČSN EN ISO 13793 *Tepelné chování budov – Tepelnětechnický návrh základů pro zabránění pohybům způsobených mrazem*